

TİRÂZ

görevliler vardı (Şeşen, s. 200-201). Memlükler'de trâz geleneği sürdürülmüş, el-Melikü'n-Nâsir Hasan'ın birinci saltanatı döneminde 749 (1348) yılındaki büyük ve ba salgınından sonra usta bulunamadığından İskenderiye Dârüttirâzi kapanmıştır (İbn Tağrıberdî, X, 159).

Tirâz geleneğinin Doğu'da hüküm süren İslâm devletlerinde de devam ettiği görülmektedir. Sâ mânîler döneminde Buhara'daki beytû't-tirâzda Abbâsî halifeleri adına kumaş dokunup elbise dikildiği bilinmektedir. Her yıl Bağdat'tan gelen bir âmil Buhara haracı karşılığında bunları hilâfet merkezine götürmekteydi. Aynı gelenek bölgede daha sonra kurulan Gazneliler, Büyük Selçuklular ve Hârizmşahlar gibi Türk-İslâm devletlerinde devam etmiştir. Katvân savaşı (1141) sonra Horasan'ı istilâ eden Hârizmşah Atsız b. Muhammed'in Nişâbur halkına hitaben kaleme aldığı bir mektupta hutbe, sikke ve tirâzın kendi adıyla süslenmesini emrettiği nakledilmekte, böylece onun hükümdarlığını resmen ilân ettiği anlaşılmaktadır.

Tirâz üretimi Türk-İslâm devletlerinde genelde saray yerine hususi imalâthanelerde yapılırdı. Büyük Selçuklular'da tirâz bir hâkimiyet alâmeti olup hükümdarın adının, lakap ve unvanlarının yazılı olduğu kırmızı renkte bir elbisedir. Bu elbise hükümdar tarafından tâbi hükümdarlara, devlet erkânına, yabancı hükümdarlara verilen hediyelerin (hil'at) en önemli unsuruydu. Anadolu Selçuklu Devleti'nde XIII. yüzyılda sarayda bir tirâz imalâthanesinin bulunduğu bilinmektedir. Burada dokunan, üzerine Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın adının işlendiği bir kumaş günü-

Suriye veya Mısır'da dokunmuş XIV. yüzyıla ait tirâz

müzde Lyon Dokuma Müzesi'nde saklanmaktadır. Osmanlılar'da tirâz yerine serâser üst hil'atı veya teşrif kaftanı kullanılmıştır (bk. SİMKEŞHÂNE). Tirâz geleneğinin İlhanlı Devleti'nde de sürdüğü anlaşılmaktadır. Eflâkî, Gâzân Han'ın Mevlânâ'nın bir gazelini altın sırma ile elbisesine işlettiğini, tahta oturduğu zaman bu elbiseyi iftiharla giydiğini kaydeder. Üzerine İlhanlı Hükümdarı Ebû Saîd Han'ın adı ve unvanlarının altın sırma ile işlendiği bir kumaş zamanımıza ulaşmıştır. Tirâz geleneği kumaşlarıyla ünlü Hindistan bölgesinde de görülmektedir. Delhi Türk Sultanlığı'nda hâkimiyet sembollerinden biri olmasından dolayı devrin tarihçileri tirâzı "hükümdarlara mahsus elbise" diye tanımlamışlardır. Tuğluklu hânedanının kurucusu Muhammed Şah Tuğluk zamanında sultanın Delhi'deki dârüttirâzında 4000 ipekli kumaş ustasının, 4000 kuyumcunun çalıştığı kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, III, 266; *Lisânü'l-'Arab*, "trz" md.; Ezrakî, *Ahbârü Mekke* (Melhas), I, 236, 239; İbn Abdürrabbih, *el-İk'dü'l-ferid* (nşr. Abdülmecîd et-Terhîni), Beyrut 1403/1983, VII, 282; Hilâl b. Muhassin es-Sâbi, *Rüsümü dâri'l-hilâfe* (nşr. Mihâil Avvâd), Beyrut 1406/1986, s. 26; Muhammed b. Hüseyin el-Beyhâkî, *Târîh* (nşr. Ali Ekber Feyyâz), Meşhed 1375 hş., s. 92, 172, 190, 763, 814, 823; Serahsî, *Şerhu's-Siyerü'l-kebir* (nşr. Selâhaddin el-Müneccid), Kahire 1971, I, 282; Ahmed Eflâkî, *Menâkıbü'l-'ârifin* (nşr. Tahsin Yazıcı), Ankara 1980, II, 848; İbn Haldûn, *Mukaddime* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1982, I, 673, 675, 676; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'şâ* (Şemseddin), tür.yer.; Makrîzî, *el-Hi'tâf*, tür.yer.; İbn Tağrıberdî, *en-Nücûmü'z-zâhire* (nşr. M. Hüseyin Şemseddin), Beyrut 1413/1992, II, 175; III, 203; X, 159; Süyûtî, *Târîhu'l-hulefâ* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1389/1969, s. 522; E. Kühnel, *Catalogue of Dated Tiraz Fabrics: Umayyad, Abbasid, Fatimid*, Washington 1952; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 1, 2, 309, 332, 372, 457; C. Zeydân, *İslâm Medeniyeti Tarihi* (trc. Mümin Çevik), İstanbul 1976, I, 185, 186, 187, 188, 189; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyübîler Devleti*, İstanbul 1983, s. 200-201; Özden Süslü, *Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*, Ankara 1989, s. 171-176; Abdülkerim Özyayın, *Sultan Berkıyaruk Devri Selçuklu Tarihi (485-498/1092-1104)*, İstanbul 2001, s. 189-190; S. Haluk Kortel, *Delhi Türk Sultanlığı'nda Teşkilât (1206-1414)*, Ankara 2006, s. 50-58; Erdoğan Merçil, *Selçuklular'da Hükümdarlık Alâmetleri*, Ankara 2007, s. 139-142; R. B. Serjeant, "Indices to Material for a History of Islamic Textiles up to the Mongol Conquest", *AI*, XV-XVI (1951), s. 303; Pakalın, III, 494-495; A. Grohmann, "Tirâz", *IA*, XII/1, s. 235-249; Yedida K. Stillman - Paula Sanders, "Tirâz", *EI* (İng.), X, 534-538; Nasser Rabbat, "Tirâz (Architecture)", *a.e.*, X, 538; Priscilla P. Soucek, "Kârgâh", *Dictionary of the Middle Ages* (ed. J. R. Strayer), New York 1989, VII, 214; Irene A. Bierman, "Tiraz", *a.e.*, XII, 61-62.

NEBİ BOZKURT

TİRÂZİ, Mübeşşir
(bk. MÜBEŞŞİR et-TİRÂZİ).

TIRHALA

Yunanistan'ın Tesalya bölgesinde tarihi bir şehir.

Yunanca Trikkala / Trikala adıyla bilinmekte olup Orta Yunanistan'da aynı adla anılan idarî birimin (nomos) merkezidir. Tesalya'nın batı kesimindeki büyük ovanın kuzeybatı ucunda yer alır. Tırhala, küçük Trikkalinos nehrinin kenarında deniz seviyesinden 150 m. yükseklikte iyi korunmuş Ortaçağ ve Osmanlı kalesinin eteklerinde bulunur. Antik dönemde Triikka denilen Tırhala, Yunanistan'ın en eski şehirlerinden biridir. Kalede yapılan arkeolojik çalışmalarda erken dönem Bronz çağından günümüze kadar gelen malzemelere rastlanmıştır. Burası milâttan önce 352'de Makedonya Kralı Filip tarafından ele geçirildi. Milâttan önce 146'da Tırhala ve bütün Tesalya bölgesi Roma İmparatorluğu'na dahil oldu. Eski Tırhala V. yüzyılda ve VI. yüzyılın başında Barbar kavimlerinin istilâları sırasında yıkıldı ve Bizans İmparatoru Iustinianos idaresinde (527-565) tekrar inşa edildi. Anna Comnena'nın eserinde Trikala adı, 1082-1083'teki Normandiya işgali vesilesiyle zikredilir. XIII ve XIV. asırlardaki karışık, savaşlarla dolu yıllarda Tırhala yarı bağımsız Bizans despotlukları, Katalanlar, Epir'deki Franklar ve Bizans İmparatorluğu arasında sık sık el değiştirdi. 1349'da bütün kaleleriyle birlikte Batı Tesalya, Sırp Çarı Stefan Duşan tarafından ilhak edildi. 1355'te Duşan'ın ölümünün ardından iç karışıklıklar çıktı. Üç yıl sonra Duşan'ın üvey kardeşi Prens Simeon, Tırhala'da imparator ilân edildi. 1359-1393 yıllarında burası Batı Tesalya'daki küçük Sırp beyliğinin ikametgâhı idi. Bizans-Sırp Tırhalası büyük bir kale ile kuşatılmıştı; bu kalenin eteklerinin güney tarafında surla çevrili olmayan bir mahalle bulunmaktaydı.

I. Bayezid ve Gazi Evrenos kumandasındaki Osmanlı birlikleri Batı Tesalya ve Tırhala'yı 795 (1393) sonu ile 796 (1394) başlarındaki bir sefer sırasında fethetti. Şehir zorla değil muhtemelen, mahallî hristiyan nüfusunun yerlerinde kalması ve kiliselerinin muhafazası karşılığında teslim olmaları sonucu ele geçirilmiştir. Bundan ötürü fetih sonrasında Kalambaka manastırlarındaki rahiplere önemli imtiyazlar ve-

rildi, bu imtiyazlar daha sonraki padişahlar tarafından da sürekli biçimde yenilendi. Osmanlı idaresi altında Tesalya'nın en güçlü kalesine sahip olan Tırhala bütün Tesalya'yı içine alacak biçimde büyük bir sancağın merkezi haline geldi. 827'de (1424) bu sancak İzdin (Zitouni / Lamia) ve Badracık'la (Neopatras / Ypate) verimli Sperchios ovasını içine alarak güney yönünde genişledi.

1402'de Ankara Savaşı'ndan sonra Tesalya'nın bazı bölümleri kısa bir süre için de olsa elden çıktı. Bir kısım eski tarihçiler, bölgenin 1430'da II. Murad'ın Selânik'i kuşatması sırasında Gazi Turahan / Turhan Bey kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerince tekrar zaptedildiğini yazar, ancak bu bilgi yanlış olmalıdır. Zira bu döneme ait Tocco Kroniği'nde ifade edildiği gibi 1410'da Narda'nın (Arta) Arnavut hâkimi Murik Shpata, akrabası olan Paul Shpata ve Carlo Tocco ile savaştığında Tesalya'daki Osmanlı askerlerinden yardım sözü almıştı. 859 (1455) tarihli bir tahrir defterinde babaları veya dedeleri Gazi Evrenos'tan (ö. 820/1417) tımar almış olan pek çok sipahinin adı geçer (BA, MAD, nr. 10). Osmanlı tarihçisi Kemalpaşazâde, Turahan Bey'in 1394'te Gazi Evrenos'un mîrâhuru olarak faaliyet gösterdiğini ve şehrin ilk dönemdeki fâtihteri arasında yer aldığını zikreder.

857-858 (1453-1454) tahririne göre Tırhala şehri sekiz müslüman ve altı hıristiyan mahallesine sahipti (BA, MAD, nr. 10, vr. 1^a-7^b). Hıristiyan mahalleleri içinde Arnavutlar'ın oturduğu bir mahalle de vardı. Bu sırada şehrin 251 müslüman, 212 hıristiyan hânese bulunmaktaydı. Müslüman mahalleleri Trikkalinos nehri boyunca uzanan düzlükte ortaya çıkmıştı ve eski Bizans yerleşmesinin aşçasında kalıyordu. Müslüman nüfusun çoğunluğu dokumacı, deri işçisi, ayakkabı imalâtçısı, çömllekçi, sabuncu, kasap ve kuyumcu olarak kaydedilmişti. Tırhala'nın bir ticaret merkezi halinde öne çıktığına dair şehirden tahsil edilen vergilerin çeşitliliği ve hacmi önemli bir ölçüdür. Bütün verginin (41.939 akçe) üçte ikisi pazar vergilerinden oluşmaktaydı. Şehirde ayrıca koyun yetiştirenlerin bulunduğu ve toplam koyun sayısının 13.800'e ulaştığı kayıtlıdır. Bu durumda hemen her hâneye ortalama otuz koyun düşmektedir. Şehrin tarımsal ürünleriyle ilgili vergileri içinde (10.089 akçe) şarap üretiminin % 74'e tekabül ettiği görülmüştür.

XV ve XVI. yüzyıllarda Tırhala yavaş bir büyüme gösterdi, 1570'te nüfusu iki katına çıktı. Bu süreçte nüfusun gelişme

seyri şöyledir: 871'de (1466-67) 317 müslüman, 205 hıristiyan, toplam 522 hâne (% 62'si müslüman toplam 2300 kişi) kaydedilmişti (BA, MAD, nr. 66, vr. 9^a-^b). Ayrıca kalede bir dizdar ve on iki askerden meydana gelen bir garnizon mevcuttu. 912 (1506) tarihli deftere göre müslüman nüfus bir öncesine nisbetle düşüş gösterdi ve 260 hâneye indi. Buna karşılık hıristiyanlar 318 hâneye çıktı. İspanya'dan gelen ve kendilerine özel bir statü tanınan on dokuz hâne yahudi de burada yaşıyordu (BA, TD, nr. 36). Şehir bu durumda yaklaşık 2600-2700 arası bir nüfusa sahipti ve bu rakamlara göre Tesalya bölgesinin en büyük yerleşme yeriydi. XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde nüfusta büyüme oldu. 1530 tarihli olup 1521 tarihli bir tahrir defterine dayanan icmal kayıtlarında müslümanların 322, hıristiyanların 278 ve yahudilerin 181 hâne olduğu dikkati çeker (toplam 781 hâne). Bu hızlı büyüme yine İspanya'dan sığınmacı olarak gelen yeni bir yahudi yerleşimci dalgasının neticesiydi. Böylece nüfus, garnizondaki askerler dahil % 43'ü müslüman olmak üzere tahminen 3600 kişiye ulaşmıştı (BA, TD, nr. 167, s. 230-231). Bu sırada Tırhala'da 1520'lerde camiye çevrilen eski bir mescid, zâviye ve Gazi Turahan Bey Hamamı'nın kaydına rastlanır. 112 dükkânın ve birkaç büyük su değirmeninin kira gelirleri buralara vakfedilmişti.

Tırhala'da İslâmî hayatın gerçek kurumları ve buna bağlı fizikî dış görünüm, Turahanoğlu Ömer Bey ve oğulları ile onların voyvodalarının uzun süreli idaresinde oluştu. Turahanoğlu Ömer Bey, Tırhala'da bir medrese, bir muallimhâne, iki tekke, bir imaret, üç mescid, bir hamam, iki kervansaray ve bir bedesten yaptırdı. Bunlara bedestendeki dükkânlarla diğer 141 dükkânın ve otuz yedi su değirmeninin kira gelirlerini vakfetti. 924'te (1518) Ömer Bey'in oğlu Mustafa Bey bir cami ve bir

imaret, kızı Fatma Hatun bir mescid, Ömer Bey'in diğer oğlu Hamza Bey bir cami inşa ettirdi. Diğer cami Lala Hamza'nın oğlu Mehmed tarafından yapıldı. Ömer Bey'in âzatl kölesi olan Cevher Ağa iki mescid, bir okul ve Trikkalinos üzerinde bir köprü, Ömer Bey'in eski çaşnigiri Ayas bir mescid ve diğer bir köprü, Hacı Saruca b. Abdullah bir mescid ve bir kervansaray inşa ettirdi. Giderleri daha çok su değirmenlerinin ve dükkânların kiralalarıyla karşılanan diğer mescidler Ali b. Hârid, Baba Muhyiddin, Hacı Ömer Bey, Dizdar Hoşkadem, İlyas Subaşı, Kara Doğan ve Karagöz Bey tarafından yapıldı. Böylece 927'de (1521) Tırhala'da üç cami, on yedi mescid, üç kervansaray, bir bedesten, bir medrese, dört muallimhâne, iki hamam, dört zâviye ve Trikkalinos üzerinde dört köprü mevcuttu.

977 (1569-70) tarihli kayıtlara göre Tırhala'nın nüfusu biraz daha arttı. Müslümanlar 333 hâneye yükseldi, yahudiler ise 111 hâneye geriledi. Ancak hıristiyan unsurlar gözle görülür bir şekilde artış gösterdi (1521'de 278 hâne iken 1570'te 354 hâne). Şehir, aralarında bazı müslüman ve yahudi ailelerinin müşterek oturduğu mahallelerin de bulunduğu, yirmi beş müslüman, sekiz hıristiyan ve iki yahudi mahallesine bölünmüştü (BA, TD, nr. 695). Mahallelerin adlarından 1521-1570 yılları arasında iki yeni caminin (İbrâhim Bey ve İskender Voyvoda) ve en azından beş yeni mescidin inşa edildiği anlaşılır. 1570'ten hemen önce Osmanlı Balkanları'nın en büyük külliyelerinden biri burada yapıldı. Bu külliye Kanûnî Sultan Süleyman'ın yeğeni olan, uzun süre Tırhala'nın ve Mora yarımadasının valiliğini yapan Osman Şah Bey'in külliyesidir. Külliye büyük kubbeli bir cami, bir medrese, imaret, han, hamam, mektep, yedi kemerli taş köprü ve kurucusunun âbidevi türbesi bulunmaktadır. Osman Şah Bey'in 1571 Eylülünde

Tırhala'da
Osman
Şah Camii ve
Türbesi

TIRHALA

Mora'nın sancak beyi sıfatıyla görev yaptığı dikkati çekmektedir (BA, KK, nr. 665, s. 13). Osman Şah Bey bu tarihten az sonra ölmüş olmalıdır. XVI ve XVII. yüzyıllarda Tırhala Baharî (ö. 958/1551), Veysî (ö. 1037/1628), Pâre Pârezâde Ahmed Efendi gibi pek çok şair ve müellifin doğduğu ya da yaşadığı şehirdir. Nev'izâde Atâî de iki defa Tırhala kadılığı yapmıştır.

XVII. yüzyıl Osmanlı Tırhalası'na ait en iyi tasviri, Kandiye kuşatmasına katılmak için Edirne'den Girit'e giderken 1668 Mayıs'da yolu üzerindeki bu şehre uğrayan Evliya Çelebi yapmıştır. Tırhala Kalesi'ni ayrıntılı biçimde anlatan Evliya Çelebi burada bahçeli ve taştan 2300 evin bulunduğunu yazar. Tırhala'nın on altı müslüman ve sekiz hıristiyan mahallesine ayrıldığını belirtirse de yahudilerden söz etmez. Şehirdeki sekiz cuma camisinin adını verir (Mimar Sinan'ın yaptırdığını söylediği Osman Şah Bey Camii, Mustafa Paşa Camii, Gazi Turahan Bey Camii, Lala Paşa Camii, İskender Bey'in Alaca Camii ve Turahanoğlu Ömer Bey Camii). Ayrıca altı medrese, üç hamam, beş han ve en büyüğü Osman Şah Bey'e ait üç imareti zikreder. Evliya Çelebi şehrin sekiz tekkesi arasında meşhur Nüredinzâde'nin bir müridi olan Mehmed Efendi'nin Halvetî Tekkesi'nden bahseder.

Evliya Çelebi, Turahanoğlu Ömer Bey Bedesteni ile Tırhala'nın kiliselerini anlatmaz. XIV. yüzyılın ortalarından kalma St. Stefanos Kilisesi hariç diğer altı kilise kaleminin aşağısındaki yukarı şehirde yer almaktaydı. Bunlar XVI ve XVII. yüzyıllardan kalma, çoğu kıymetli duvar resimleriyle boyanmış ve ahşap oymacılıkla süslenmiştir. XVII ve XVIII. yüzyıllarda şehrin gelişmesini sürdürdüğü anlaşılmaktadır. 1749'daki yangın Tırhala'nın büyük bir bölümünü imha etmiş olsa da şehir hızla yeniden eski halini aldı. 1770 yılının felâketli günlerinde Mora'da Ruslar'la savaşmaya giden 4000 kişilik düzensiz Arnavut birliği 3000'e yakın kişinin ölümüne yol açtı. Bu olay sırasında Tırhala tamamen talan edildi; yarı yarıya yıkıldı, ancak daha sonra yeniden toparlandı.

XIX. yüzyılın ilk dönemleri için Tırhala'ya dair birkaç seyyahın verdiği bilgiler birbiriyle çelişse de bazı tesbitler yapılabilir. 1806'da İngiliz seyyahı Martin Leake, Tırhala'nın 1200 ile 1500 evi ve yedi sekiz camisi, pek çok kilisesi ve iki sinagogunun bulunduğunu, Tepedelenli Ali Paşa idaresinde hızlı bir çöküşe geçmekle birlikte hâlâ Yunanistan'ın en büyük şe-

hirlerinden biri olduğunu bildirir. Leake burada 1000 Türk, 200 Yunan ve elli yahudi ailesinin yaşadığını da belirtir. Kış aylarında Ulah çobanlar sürüleriyle dağlardan inerek şehrin civarındaki alanlarda kışlar, el sanatları ve ticaretle uğraşırlardı. İlk bahar ve yaz aylarında şehir kış aylarına oranla daha az bir nüfusa sahipti. Şehir yöresinde yine burada işlenen oldukça yüksek kalitede pamuk yetiştirilmekteydi. Yünlülerle ipek de üretiliyordu. Şehir kaliteli kırmızı keçi deri imalâtıyla da meşhurdur. 1813'te İngiliz seyyahı Henry Holland 2000 ev ve 10.000 ile 12.000 nüfustan söz eder; yedi cami, on kilise, iki sinagogun, 600 ile 700 arası Yunan ailesi bulunduğunu yazar (3500 Yunan ile 7500 civarında Türk nüfusu). Nüfusun büyük bir bölümü Türk'tür. Ayrıca Holland da ovada oldukça yaygın olan pamuk yetiştiriciliğini zikreder. Martin Leake Tepedelenli Ali Paşa'nın yeni bir tekke yaptırdığını yazar. 1249 (1833-34) tarihli bir Osmanlı vakıf defteri (BA, EV, nr. 9442), Ali Paşa'nın Sa'dî dervişleri için büyük bir tekke kurduğunu ve burayı zengin eşyalarla donattığını gösterir. Aynı defter, Tırhala şehrinde bir cami ile Bekirzâde Ali Medresesi, Gülşeniyye, Nakşibendiyye, Kâdiriyye ve Sa'diyye tarikatlarına bağlı altı tekke / zâviyenin yer aldığına işaret eder. 1836'da Ioannis Anastasios Leonardos şehirde 1500 ev, on kilise, yedi cami, Yunanlılar, Türkler ve yahudilerden oluşan 12.000 kişilik nüfus bulunduğunu belirtir. 1288 (1871) tarihli *Yanya Vilâyeti Salnâmesi* bir bütün halinde Tırhala kazasının erkek nüfusunu verir. Buna göre 44.544 erkek nüfusunun sadece 1869'u (3740 kişi) müslümandı. Kazada on beş cami, yedi tekke ve türbe, buna karşılık 440 kilise ve manastır, birkaç sinagog mevcuttu.

1881'de Osmanlılar, Alasonya (Elasson) hariç bütün Tesalya'yı yeni Yunan Krallığı'na vermeye zorlandı. Alman etnografı Gustav Weigand 1880 yılında Tırhala'nın 2000 kişilik Türk nüfusunun bulunduğunu, ancak 1889'da bunun otuz aileye indiğini belirtir. Şehrin İslâmî eserleri de aynı hızla ortadan kaldırıldı. Âbidevî Ömer Bey Bedesteni 1900'den kısa bir süre sonra yıkıldı. 1930'larda bütün şehir Avrupa planlarına göre tekrar inşa edildi. Sadece büyük cami ile Osman Şah Bey Türbesi ayakta kaldı; Franz Babinger ve Anastasis K. Orlandos'un girişimleri neticesinde bunların yıkımı önlendi. 1990'larda her iki eser onarımdan geçirildi. Kısmen Sırp-Bizans, kısmen Osmanlı yapımı olan kale de bugüne ulaşmıştır. 2001'de 51.900 nüfu-

sa sahip olan şehir bir Ortodoks piskoposluk merkezi durumundadır. Sanayi kuruluşu olarak tekstil ve tütün işletmeleri vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hicrî 859 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala (nşr. Melek Delilbaşı – Muzaffer Ankan), Ankara 2001, I-II, tür.yer.; İbn Kemal, *Tevârih-i Âli Osman*, IV, s. 220-227; Evliya Çelebi, *Seyahat-nâme*, VIII, 201-208; H. Holland, *Travels in the Ionian Islands, Thessaly, Macedonia etc. 1812 and 1813*, London 1815, s. 246-248; W. M. Leake, *Travels in Northern Greece*, London 1830-35, I, 427; IV, 279-287; I. A. Leonardos, *Neotatis Thessalias Chorografia*, Pest 1836 → Larissa 1992, s. 58; G. Weigand, *Die Aromunen*, Leipzig 1895, s. 172-175; Gibb, *HOP*, III, 208-218, 232-242; Fr. Babinger, *Aufsätze und Abhandlungen zur Geschichte Südosteuropas und der Levante*, München 1966, II, 96-98; a.mlf. – [T. Gökbilgin], "Tırhala", *İA*, XII/1, s. 249-251; J. Koder – F. Hild, *Tabula Imperii Byzantini I: Hellas und Thessalien*, Wien 1976, s. 277-278; S. Lauffer, *Griechenland, Lexikon der historischen Stätten*, München 1989, s. 690-691; Güler Necipoğlu, *The Age of Sinan: Architectural Culture in the Ottoman Empire*, London 2005, s. 442-444; A. K. Orlandos, "I Arhitektonikî tou tsamîou Osmân Sâhton Trikkâlon", *Praktikâ tis Akademias Athinon*, IV, Atina 1929, s. 319-325; N. Beldiceanu, "Un acte sur le status de la communauté juive de Trikala", *REI*, XL/1 (1972), s. 129-138; a.mlf. – P. Nasretel, "La Thessalie entre 1454-55 et 1506", *Byzantion*, LIII/1, Bruxelles 1983, s. 104-106; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Yavuz Sultan Selim'in Kızı Hanım Sultan ve Torunu Kara Osman Şah Bey Vakfiyeleri", *TTK Belleten*, XL/159 (1976), s. 467-478; Alexandra Yerolimpos, "Tırhala", *EP*² (İng.), X, 539-540.

MACHIEL KIEL

TIRIMMÂH
(الطرمح)

Ebû Nefr (Ebû Dubeybe) et-Tırmimâh el-Hakem b. Hakîm b. el-Hakem b. Nefr et-Tâî (ö. 125/743 [?])

Emevîler devri şairi.

50 (670) yılı civarında kültürlü bir ailenin çocuğu olarak Dımaşk'ta doğdu ve burada yetişti. Başını kaldırıp kendini beğenen bir eda ile yürüdüğünden "Tırmimâh" (uzun ve yüksek) lakabıyla tanınmıştır. Ancak Tırmimâh'ın onun asıl adı olduğunu belirten kaynaklar da vardır. Tırmimâh b. Adî el-Ekber'den ayrılması için Tırmimâh el-Asgar diye de anılır. Büyük dedesi Nefr şairdi. Onun babası sahâbî Kays b. Cahder b. Sa'lebe, Hâtîm et-Tâî'nin teyzesinin oğludur. Tırmimâh askerlik yaşına gelince Emevî ordusuna katıldı. Kûfe'ye intikal eden askerlerle birlikte 70 (689-90) yılından sonra Kûfe'ye göç etti ve Benî Teymullah b. Sa'lebe kabilesi arasında kaldı. Burada yaş-